

Секція: Фінанси, банківська справа, страхування

Меренкова Л. О.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Харківській національний економічний університет ім. Сечена Кузнеця,
м. Харків, Україна*

Холодна Ю. Є.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Харківській національний економічний університет ім. Сечена Кузнеця,
м. Харків, Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах світової глобалізації цифрові технології стають більш досконалими та інтегрованими, викликають трансформацію суспільства та економічних систем. Інформація, знання, вільний доступ до них за допомогою мережі Інтернет та використання віртуального середовища домогосподарствами, суб'єктами господарювання, органами державного управління, регулювання та контролю стають головними факторами прискорення розвитку цифрової економіки.

Цифрова економіка – це інноваційна динамічна економіка, що базується на активному впровадженні інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій в усі види економічної діяльності та сфери життєдіяльності суспільства, що дозволяє підвищити ефективність та конкурентоспроможність окремих компаній, економіки та рівень життя населення. [1, с. 14]

В умовах цифровізації економіки товари та послуги реалізуються за допомогою комп'ютерного обладнання та цифрових систем з використанням мережі Інтернет, що призводить до підвищення доступності користувачів до ринків товарів та послуг, збільшення обсягів реалізації та прибутку суб'єктів

господарювання за рахунок зниження трансакційних витрат та розширення ринків збуту.

Дохід та прибуток отримується цифровими підприємствами за межами країни розташування, що викликає проблеми забезпечення справедливості оподаткування доходів. Наслідками цифровізації економіки для податкової сфери будь-якої країни є зменшення сум надходжень податків на споживання традиційних (нецифрових) товарів та послуг; розмивання (нівелювання) податкової бази при оподаткуванні прибутку через укладання угод із громадянами інших країн без їх фізичної присутності в цих країнах.

Цифрові товари зменшують базу оподаткування, причому в декількох напрямках: вартість оцифрованих товарів нижча (наприклад, книг, аудіоальбомів); розрахунок за цифрові товари й послуги може бути не грошовим, а, приміром, у формі бартеру (підписка на рекламу, розсилку матеріалів тощо); оскільки оцифровані товари реалізуються через Інтернет (покупець з однієї країни, продавець – з іншої), виникають так звані доходи без громадянства, які дедалі менше підпадають під дію чинного податкового законодавства [2, с. 93].

Тому в умовах цифровізації економіки виникає потреба трансформації оподаткування, а саме: запровадження податку на споживання цифрових товарів і послуг або розширення бази чинних податків на споживання; узгодження національних правових норм із міжнародним податковим законодавством шляхом удосконалення чинних моделей трансфертного ціноутворення для цифрових товарів і послуг. [2, с. 93].

Особливо актуальним в цифровій економіці стає питання реформування податку на додану вартість, що обумовлене наступними чинниками:

визначення фізичного розташування продавця та покупця для запобігання проявам подвійного оподаткування або неоподаткування;

визначення ролі підприємства в контексті електронній торгівлі, яке в конкретній операції виступає як продавець власних товарів та послуг (на вартість яких має нараховуватися податок) або є електронним торговельним

майданчиком, де зустрічаються продавець та покупець, та отримує відсоток від угоди або плату за надання торгового місця. В останньому випадку податок на продажі або ПДВ може взагалі не застосовуватися;

визначення суб'єкту збору податків на продажі та ПДВ з кінцевих продавців і їх перерахування до бюджету: ці повноваження можуть бути покладені на підприємства з електронної торгівлі, електронні торговельні майданчики, самих споживачів або навіть банківські установи;

визначення порядку взаємодії урядів та фіскальних служб країн при здійсненні транскордонній електронній торгівлі з метою отримання податкових надходжень, запобігання подвійному оподаткуванню або неоподаткуванню. [3]

Д. Гетманцев, В. Ляшенко, О. Вишневський запропонували основні принципи забезпечення мінімально необхідної податкової (не фізичної) присутності нерезидента в Україні з метою оподаткування. Це: спрощена реєстрація платниками ПДВ для постачальників-нерезидентів, яка може здійснюватися віддалено в електронній формі; спрощене декларування податкового зобов'язання з ПДВ в електронній формі, віддалено; звільнення від реєстрації податкових накладних; можливість сплати ПДВ у валюті на рахунки Казначейської служби через кордон; дозвіл використання нарахованого ПДВ для заліку з податком (податковим кредитом), сплаченим у вартості послуг та товарів, придбаних у резидентів (з метою оподаткування місцем надання послуг таким іноземним компаніям має вважатися територія України); спрощений облік зобов'язань із ПДВ в електронній формі з можливістю віддаленої перевірки такого обліку [4; 5, с. 57–58].

У підсумку можна окреслити такий план дій для України щодо вдосконалення системи ПДВ у контексті розвитку електронної комерції:

найближчим часом слід ввести до Закону України «Про електронну комерцію» та ПКУ запропоновані доповнення щодо електронної комерції;

у середньостроковій перспективі – працювати над можливостями запровадження зворотного механізму нарахування зобов'язань щодо ПДВ;

на перспективу – вдосконалити положення в податковому законодавстві про зв'язок між ПДВ і присутністю продавця й покупця в країні. [3, с. 37]

Зазначені зміни мають відбуватися на тлі загального поліпшення економічного стану в Україні та подальшого техніко-технологічного розвитку держави.

Список літератури

1. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки / Г. Т. Карчева, Д. В. Огородня, В. А. Опенько // Фінансовий простір. – 2017. – № 3 (27). – С. 13 – 21. [Електроний ресурс] // Режим доступу: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1703/17kgttme.pdf>.

2. Чекіна В. Д. Смарт-промисловість і податки: точки дотику / В. Д. Чекіна // Фінанси України. – 2017. – № 2. – С. 89 – 209. [Електроний ресурс] // Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fu_2017_11_7.pdf.

3. Гаркушенко О.М. Податки на продажі в цифрову епоху: уроки для України: науково-аналітична доповідь; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2018. – 42 с. [Електроний ресурс] // Режим доступу: <http://iie.org.ua/monografiyi/podatki-na-prodazhi-v-tsifrovu-epohu-uroki-dlya-ukrayini/>.

4. Гетманцев Д. Як примусити платити податки не тільки вітчизняну цифрову економіку / Д. Гетманцев [Електроний ресурс] // Режим доступу: https://dt.ua/business/podatok-na-google-265954_.html.

5. Ляшенко В. І., Вишневський О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2018. – 252 с. [Електроний ресурс] // Режим доступу: <http://iie.org.ua/monografiyi/tsifrova-modernizatsiya-ekonomiki-ukrayini-yak-mozhlivist-prorivnogo-rozvitku-v-i-lyashenko-o-s-vishnevskiy-2018-r/>.